

Stosunki izraelsko-rosyjskie w kontekście wojny na Ukrainie

Michał Wojnarowicz

Po pełnoskalowej agresji Rosji na Ukrainę relacje izraelsko-rosyjskie uległy tylko częściowemu osłabieniu. Głównymi instrumentami wpływu, jakie Rosja wykorzystuje względem Izraela, są mechanizm koordynacji wojskowej w odniesieniu do Syrii i sytuacja rosyjskich Żydów. Władze Izraela będą prawdopodobnie kontynuować koncyliacyjne podejście do Rosji, co wpłynie na zakres izraelskiego wsparcia dla Ukrainy.

Izrael wobec Rosji po inwazji. Utrzymanie bliskich relacji dwustronnych z Rosją było od ich odnowienia w 1991 r. jednym z głównych celów izraelskiej dyplomacji. Rosyjska agresja na Ukrainę w lutym 2022 r. wymusiła na Izraelu modyfikację dotychczasowej polityki. Rząd kierowany przez Naftalego Bennetta przyjął strategię nieantagonizowania i podtrzymania stosunków, wyrażając sprzeciw wobec rosyjskich działań przede wszystkim w warstwie retorycznej i działaniach dyplomatycznych. Krytykę i bezpośrednie potępienie Rosji wielokrotnie wyrażał ówczesny minister spraw zagranicznych i późniejszy (od lipca 2022 r.) premier Jair Lapid, m.in. po [ujawnieniu rosyjskich zbrodni wojennych w Buczy](#). Na płaszczyźnie dyplomatycznej Izrael wspierał większość wymierzonych w Rosję rezolucji ONZ, a premier Bennett zaangażował się w mediacje między stronami, [w ramach których w marcu 2022 r. spotkał się w Moskwie z Władimirem Putinem](#). Jednocześnie większość sceny politycznej w Izraelu – przy zachowaniu [przychylniej postawy wobec Ukrainy](#) – pozostawała ostrożna w krytyce Rosji. Ostrzejsze protesty wywoływały antysemickie wypowiedzi rosyjskich decydentów (np. Siergieja Ławrowa), choć już reakcje na wykorzystywaną przez Rosję pseudohistoryczną narrację (m.in. porównania ukraińskich władz do reżimu III Rzeszy) były ograniczone. Symbolicznym działaniem było obniżenie rangi uroczystości w rocznicę zakończenia II wojny światowej, święta obchodzonego w Izraelu – podobnie jak w państwach b. ZSRR – 9 maja.

Izrael nie dołączył do reżimu sankcji przeciwko Rosji, ale dostosował się do części obostrzeń, np. w kwestii transferów finansowych. Ograniczeniu uległy kontakty biznesowe (m.in. po wycofaniu się niektórych izraelskich firm), zmniejszył się także bilans handlowy. Wedle izraelskich danych

w porównaniu z 2021 r. eksport z Izraela do Rosji spadł z ok. 794 mln dol. do ok. 647 mln dol., a import z Rosji z 705 mln dol. do 392 mln dol. – przede wszystkim w wyniku ograniczenia importu diamentów (podobnie jak w przypadku państw UE obrót nimi nie został objęty sankcjami). Izrael pozostał otwarty dla artystów i turystów z Rosji, czemu sprzyja utrzymanie połączeń lotniczych (w tym rosyjskich przewoźników). Izrael zabiegał o zachowanie dostępu dla swoich linii lotniczych do Rosji, chcąc zabezpieczyć kanał transportowy dla diaspory żydowskiej. Jej wielkość waha się od ok. 80 tys. do 150 tys. osób, zaś liczba uprawnionych do otrzymania izraelskiego obywatelstwa może sięgać nawet 600 tys. W 2022 r. wyemigrowało do Izraela i przyjęło obywatelstwo ok. 37,5 tys. obywateli Rosji (z Ukrainy 15 tys.), przy czym częste okazały się przypadki dalszej emigracji po otrzymaniu izraelskiego paszportu.

Częściowa zmiana polityki Izraela nastąpiła wraz z [powrotem na stanowisko premiera Benjamina Netanjahu](#). Nowy rząd zapowiedział wstrzemięźliwość w wypowiedziach dotyczących wojny i powrócił do większej otwartości na kontakty na szczeblu rządowym. Z gratulacjami po powołaniu koalicji do Netanjahu telefonował Putin, a w styczniu br. odbyła się rozmowa nowego szefa MSZ Elego Cohena z Ławrowem. Sam Netanjahu o ukraińsko-rosyjskiej wojnie wypowiadał się rzadko i z dużą powściągliwością, potwierdził jednak gotowość mediacji.

Narzędzia Rosji. Dwa najważniejsze narzędzia nacisku dotyczą sytuacji ludności żydowskiej w Rosji i koordynacji działań w Syrii. Rosja utrzymuje stałą presję polityczną na Izrael, mając na celu powstrzymanie większego zaangażowania z jego strony na rzecz Ukrainy. Przedstawiciele rosyjskich władz szybko i ostro reagują na doniesienia o rozważaniu przez Izrael

dostaw broni dla ukraińskiej armii – Dmitrij Miedwiediew ogłosił np., że taki akt „zniszczy wzajemne stosunki”.

Izraelcy decydenci podkreślają, że w ramach retorsji Rosja może zdecydować się na represje wobec mniejszości żydowskiej. Od początku wojny rosyjskie władze naciskały na uzyskanie aprobaty krajowych organizacji żydowskich dla działań zbrojnych i zdobyły częściowe wsparcie niektórych liderów (część wybrała emigrację). Rosja w lipcu ub.r. rozpoczęła postępowanie w sprawie działalności Agencji Żydowskiej – podmiotu wspierającego imigrację do Izraela – zarzucając jej łamanie przepisów o „agentach zagranicznych” i nielegalne przetwarzanie danych osobowych. Proces trwa, a działania rosyjskich instytucji są przedmiotem interwencji izraelskiej dyplomacji. Izrael obawia się też, że – podobnie jak w przeszłości – Rosja będzie dokonywać na swoim terytorium pretekstowych aresztowań izraelskich obywateli lub osób z podwójnym obywatelstwem.

Dla izraelskich władz utrzymanie [swobody operacyjnej w Syrii](#) w celu atakowania sił Iranu i jego sojuszników jest głównym argumentem w relacjach z Rosją i tym samym w kontekście wojny na Ukrainie. Od lutego 2022 r. pozostaje w mocy mechanizm koordynacji mający na celu uniknięcie kolizji z rosyjskimi siłami, choć Rosja podejmowała działania niekorzystne dla Izraela, m.in. już w styczniu ub.r. rozpoczęła patrole powietrzne wspólnie z syryjskim lotnictwem i zakłócała sygnały GPS w Izraelu. Straty poniesione przez Rosję na Ukrainie doprowadziły jednocześnie do wycofania części jej kontyngentu i sprzętu z Syrii (w tym według mediów systemów przeciwlotniczych S-300), co może stanowić czynnik skłaniający Izrael do rewizji dotychczasowych ustaleń.

Dodatkowym kontekstem wzmacniającym napięcia w relacjach Rosji z Izraelem jest jej szersza polityka bliskowschodnia. Największe obawy Izraela budzi zacieśnienie wojskowych relacji [rosyjsko-irańskich](#), zwłaszcza perspektywy wzmocnienia lotnictwa i obrony przeciwlotniczej Iranu. Rosja w trakcie wojny podtrzymuje też [kontakty z ugrupowaniami palestyńskimi](#) – zarówno z oficjalnymi władzami reprezentowanymi przez Fatah (wizyta Mahmuda Abbasa w Moskwie w październiku 2022 r.), jak i z Hamasem. Politycy rosyjscy naciskają nadal w innych kwestiach spornych, np. podtrzymują roszczenia do gruntów w Jerozolimie, które należały do Rosji przed 1917 r., wspierają również miejscowe – marginalne – ugrupowania prorosyjskie.

Perspektywy. Rosja będzie kontynuować presję na Izrael, w której wykorzystuje dotychczasowe instrumenty polityczne

(Syria, sprawa Agencji Żydowskiej, [zaangażowanie w kontekst palestyński](#)), aktywnie przeciwdziałając zwiększeniu politycznego i materialnego wsparcia dla Ukrainy. Niewykluczone będą działania na rzecz dyplomatycznych ustępstw ze strony Izraela, np. w organizacjach międzynarodowych. Rosja korzysta ze zmiany koalicji rządowej w Izraelu, w której – w przeciwieństwie do poprzedniego gabinetu – dominują środowiska mniej skłonne do jej otwartej krytyki i skupione na polityce wewnętrznej.

Podejście Izraela do wojny ukraińsko-rosyjskiej wpisuje się w szerszą strategię jego polityki zagranicznej – priorytetowego statusu kwestii bezpieczeństwa i ograniczonej aktywności w konfliktach poza regionem Bliskiego Wschodu, nawet za cenę strat wizerunkowych. Rząd Netanjahu będzie próbował utrzymać poprawne stosunki z Rosją, zwłaszcza że dotychczasowy model relacji zabezpiecza bieżące interesy Izraela i pozwala utrzymać dialog w kwestiach spornych. Takiej linii politycznej sprzyja brak nacisków ze strony opinii publicznej – proukraińskiej, ale niechętniej zwiększeniu zaangażowania. Dodatkowym uzasadnieniem polityki nieantagonizowania pozostaje chęć zachowania wiarygodności jako ewentualny mediator, choć taka rola Izraela na obecnym etapie wojny jest bardzo mało prawdopodobna.

Źródłem zmiany podejścia Izraela do stosunków z Rosją może stać się przede wszystkim pogłębienie współpracy irańsko-rosyjskiej, zwłaszcza jeśli Rosja byłaby skłonna aktywniej przeciwdziałać izraelskim [operacjom wymierzonym w irańską infrastrukturę wojskową](#). Dodatkowym argumentem na rzecz rewizji polityki pozostaje presja ze strony partnerów zewnętrznych. W obliczu narastających napięć wewnętrznych (dotyczących reform wymiaru sprawiedliwości) i w relacjach z Palestyńczykami rząd Netanjahu będzie unikał dodatkowego antagonizowania wspólnoty transatlantyckiej działaniami odbieranymi jako prorosyjskie. Najważniejszą rolę odegra dyplomacja amerykańska, która będzie wpływać na Izrael, starając się doprowadzić do większego uwzględnienia potrzeb Ukrainy w jego kalkulacjach, i która dysponuje najszerszym wachlarzem środków nacisku powiązanych z [izraelskimi interesami na Bliskim Wschodzie](#). Ograniczony zakres oficjalnego wsparcia dla Ukrainy izraelskie władze mogą więc równoważyć niejawnym wymiarem współpracy (np. wywiadowczym).